

Mgr Monika Moska

Tytuł rozprawy doktorskiej: „Stwarzanie szczególnego niebezpieczeństwa dla otoczenia jako przesłanka odpowiedzialności odszkodowawczej z tytułu czynów niedozwolonych”.

Rozprawa dotyczy stwarzania szczególnego niebezpieczeństwa dla otoczenia jako przesłanki (podstawy) odpowiedzialności deliktowej.

W wielu europejskich systemach prawnych istnieją klauzule ogólne ustanawiające odpowiedzialność na zasadzie ryzyka związaną z wyjątkowo niebezpieczną przyczyną szkody. W polskim porządku prawnym brak jest obecnie takiej regulacji. Wiele przepisów zostało jednak sformułowanych przez prawodawcę w taki sposób, że zarówno przedstawiciele doktryny, jak i judykatura, niemalże jednomyślnie twierdzą, iż to właśnie wzmożone niebezpieczeństwo wyrządzenia szkód stanowi ich motyw (*ratio legis*).

Najbardziej ilustratywnym przykładem takiej regulacji jest chyba art. 435 k.c. Tyle tylko, że zawarte w nim unormowanie już na pierwszy rzut oka jawi się jako mocno anachroniczne. Jest to element szerszego problemu, związanego z tym, że kształt współczesnego prawa zobowiązań w swoim rudymmentarnym zrębie wywodzi się z przełomu XIX i XX wieku. Treść powstałych wówczas kodyfikacji cywilnych państw Europy Zachodniej silnie wpłynęła bowiem – za pośrednictwem Kodeksu zobowiązań – na kształt III księgi Kodeksu cywilnego. Dokonywane na przestrzeni lat zmiany legislacyjne miały na celu przede wszystkim dostosowanie regulacji do zmieniającego się modelu społeczno-gospodarczego, a w niewielkim stopniu uwzględniały postęp technologiczny, gdyż rewolucje technologiczne całkowicie transformujące życie społeczne (takie jak np. upowszechnienie się pary czy elektryczności) zdarzały się średnio raz na sto lat. W ostatnich latach obserwujemy jednak gwałtowne zwiększenie tempa rozwoju technologicznego i jesteśmy świadkami nieustannej rewolucji technologicznej. W porównaniu z czasami twórców Kodeksu zobowiązań i Kodeksu cywilnego z 1964 r. liczba innowacji technologicznych znacznie wzrosła, a czas pomiędzy kolejnymi osiągnięciami techniki i nauki, jak również czas potrzebny na wdrożenie efektów tych osiągnięć do masowej produkcji, znacznie się skrócił.

Powyższe czynniki stanowiły asumpt do sformułowania w rozprawie hipotez badawczych, które w pewnym uproszczeniu przedstawić można następująco:

- (H1)** Obowiązujące obecnie w Polsce przepisy prawne regulujące odpowiedzialność odszkodowawczą z tytułu czynów niedozwolonych nie przystają do obecnych uwarunkowań gospodarczo-technologicznych.
- (H2)** Klauzula ogólna wprowadzająca odpowiedzialność na zasadzie ryzyka związaną z wyjątkowo niebezpieczną przyczyną szkody wydaje się najbardziej adekwatna do szybkiego postępu technologicznego oraz spójna z systemem wartości przypisywanym racjonalnemu prawodawcy.

Przeprowadzone badania można podzielić na pięć głównych części:

- 1) Analiza zasad odpowiedzialności deliktowej pozwalająca na ustalenie ich aksjologicznego uzasadnienia.

- 2) Analiza obowiązujących regulacji krajowych dotyczących odpowiedzialności odszkodowawczej związanej z wprowadzeniem szczególnego niebezpieczeństwa dla otoczenia, tj. art. 435 k.c. oraz rozwiązań zawartych w ustawach szczególnych (dotyczących odpowiedzialności za szkody jądrowe, szkody górnicze i szkody w środowisku).
- 3) Część komparatystyczna obejmująca analizę analogicznych rozwiązań przyjętych w innych państwach europejskich (tj. w systemie niemieckim, francuskim i czeskim) oraz tzw. prawie modelowym (tj. w *Principles of European Tort Law* oraz w *Draft Common Frame of Reference*).
- 4) Analiza zagrożeń związanych z rozwojem nowych technologii i generowanych przez nie problemów w zakresie prawa deliktów (ze szczególnym uwzględnieniem systemów sztucznej inteligencji i związanych z nimi propozycji w prawie UE).
- 5) Synteza wyników badań i przedstawienie rekomendacji nowelizacji obowiązujących przepisów (postulaty *de lege ferenda*).

W badaniach wykorzystano przede wszystkim metodę dogmatycznoprawną. Interpretacja tekstów prawnych nastąpiła przy odwołaniu się do Macieja Zielińskiego derywacyjnej koncepcji wykładni w jej postaci rozwiniętej przez Olgierda Boguckiego. Istotną rolę w pracy odegrała również analiza orzecznictwa sądów powszechnych (przede wszystkim Sądu Najwyższego oraz sądów apelacyjnych). Ponadto w badaniach wykorzystano metodę komparatystyczną oraz uwzględniono, w miarę możliwości, dorobek ekonomicznej analizy prawa. W niewielkim zakresie wykorzystano również metodę historyczną, elementy logiki formalnej oraz metodę socjologiczno-prawną.

Zastosowanie powyższych metod doprowadziło do potwierdzenia wstępnie sformułowanych hipotez badawczych.